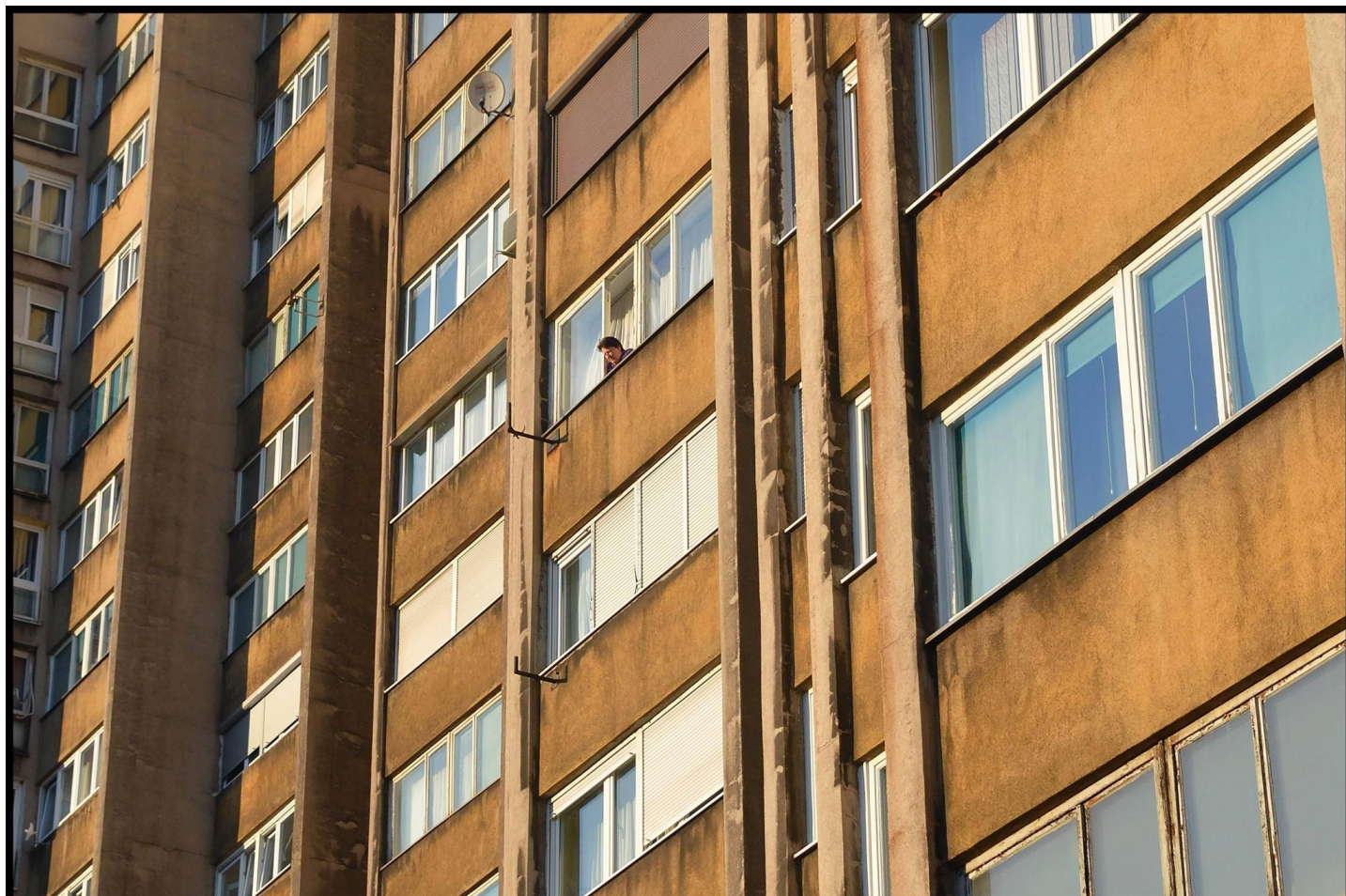


Lidé v oknech

Ptali se kdysi cizince, co mu, když přijel, u nás připadalo nápadné. Lidé v oknech, odvětil. Dnes už lidi vyložené v oknech nevidíte. Ono taky na té ulici už není co k vidění.



Kdo ví, zda to tak tehdy bývalo i v jiných zemích, ale u nás to bylo v 50. až 60. letech naprosto běžné, že ženy, mladé i staré, se vyložily do okna a sledovaly pouliční cvrkot. Občas se daly do řeči se sousedkami a komentovaly spatřené – i nevídané... Lidé často mívali k tomuto účelu uzpůsobené speciální polštářky, do nichž se dobře zabořily lokty, a někdo i poprsí. Ano, i chlapi se občas oddali sledování uličního dění. Spjovali to s pokuřováním.

Okno bylo ostatně vynalezeno právě kvůli tomu, aby bylo membránou mezi vnitřním a vnějším, občas podle potřeby polopropustnou. Kdo vyšel na ulici, mohl zahlédnout nepatrný pohyb záclon, jak bystré sledovačky, předchůdkyně dnešních kamer, přešly do aktivního režimu. Ale člověk otevřeně vyložený v okně dával zřetelně najevo, že je zástupcem veřejnosti, arbitrem obecného vkusu a dobrých mravů. Takto – také – fungovala neformální společenská kontrola. Výměna informací za účelem ustavování veřejného mínění probíhala ovšem i v hospodě nebo na rohu u pumpy.

Ulice ve městě byla tím, čím na venkově náves – a ve starořecké polis *agora*, v římském městě pak *forum*. *Topos*, kde se tříbí společenské diskursy, režimy řeči adekvátní různým životním situacím. Ulice ovšem v moderní době získala mírně pejorativní nádech. Byl to spíš pokleslý *ethos* než vyspělý *demos*, kdo zde projevoval své názory. Rozdíl cítíme v pojmech lid versus občané. Běžní lidé, a přiznejme si, že dvě třetiny jich mají a vždy měli IQ nižší než sto, což je pokládáno za průměr, tvoří onen hlas a názor ulice. Po ulicích chodí i lidé bystřejší v myšlení a kreativnější v činech, ale na ulici, místě jaksi nedůstojném, zpravidla nedávají zazářit jiskrák svého ducha, připadá jim to nepřipadné. Tak se hlas a názor ulice utvrzuje jako většinový, reprezentující i onu elitnější společenskou vrstvu. Na druhé straně je třeba přiznat, že tento tradicionalistický, lehce konzervující element ulice zajišťuje společnosti vcelku poklidný chod dějinami, vyvažuje extrémy, jež by chodem smýkaly ode zdi ke zdi. Kdo se chce vyhnout konfliktům, nechť se drží mínění ulice. Nechť se chová tak, jako by na něj celá ulice civěla z oken.

Hledění z okna je ovšem také narkotizující činnost. Kdo nemá co na práci, anebo jí uniká v prokrastinaci, rád lelkuje u okna. Informační tok složený z šumu vizuálního, akustického i pachového svou sémantickou chaotičností dokonale vygumuje mozek – asi tak jako kdysi civění do ohně. Anebo později vysedávání na zápraží. Ale to by bylo trochu jiné téma – kdo, kdy a proč vysedává na zápraží. A zda se tak dělo vždy a všude stejně. Stanislav Komárek, filosof a cestovatel, zmiňuje ony mladé muže, kteří dřepí v kteroukoli denní dobu někde před domem a hledí a kouří – a nedělají nic... Začíná to už na Balkáně, a čím dál na východ, tím jich přibývá... Přestože nedělají nic, dokážou kdykoli takřka cokoli zařídit, sehnat, aniž by přitom ale fakticky něco dělali. To je však jiný problém.

Dnes máme ovšem k tomuto účelu elektronický krb – zpočátku to byla televize, dnes monitor počítače či displej smartphonu. Takto, v mentální hibernaci, se lépe přečká lecjaká nepřízeň osudu, někdy i celý život.

Proto už dávno – ani u nás – nevidíme lidi v oknech. Ti, co jen tak koukali, civí do magického oka elektronických hraček. A ti, co rádi komentovali, používají Facebook.

Dalo by se dlouze spekulovat o tom, zda takzvané diskuse na Facebooku či pod články na internetu jsou hlasem lidu, výrazem názoru veřejnosti. Zda pošťkávání na anonymních internetových fórech je totéž co Hyde park.

Jeden rozdíl tu vidím. Drbna v okně není kryta anonymitou, svůj názor zaštiťuje konkrétní tvář a adresou. Ano, člověk se může vykrást za noci a křídou načmárat na zeď hanlivý výrok nebo pravdu – a sdělení bude na ulici po jistou dobu trvalým poselstvím, jež nikdo nemůže minout ani mu uniknout. A bude anonymní. Podobně jako trvá a šíří se to, co bylo vysláno do kyberprostoru. Jenomže oblékejte se za noci a shánějte někde křidu či vápno a ohlížejte se, jestli vás někdo nevidí... Samá štrapác. Kdežto natukat pár písmen do klávesnice je tak snadné... a jedovatá slina už letí a poskvrnění se nemají komu bránit.

Lidské povahy se v čase mění pomalu. Kdysi byli lidé také krvelační, odehrávaly se kruté války. Ale pokud vedete kontaktní boj na blízko, úder zasazujete, ale stejně tak ho můžete sami schytat, je to docela jiný typ konfliktu, než když tiskem tlačítka bombardujete lidi v území kdesi za kopcem, kam nevidíte a kde jste ani nikdy nebyli. Ulice je zkrátka kontaktnější než Facebook, konkrétnější než kyberprostor.

Svým způsobem by bylo záhodno, kdyby lidé zase – aspoň občas – hleděli z oken a dívali se svým spoluobčanům tváří v tvář. Je sice malá, ta naše agora, ve srovnání s globálními sociálními bublinami, jichž jsme také členy, ale bez její konkrétní komunitní báze zřejmě nemůžeme být plně lidmi.

Proto mi velmi záleží na výhledu z okna, když si mám hledat bydlení. A jen minimálně zatahuji rolety.

vš, březen 2019